

теми, то юридичної можливості поїхати за кордон немає! Людину тут мають звільнити. Директор тисне руку й обіцяє потім знайти місце... Невже це так складно — дозволити короткострокові поїздки для досліджень і працювати над легалізацією довгострокових? Коли молодий науковець їде після захисту дисертації на дво — чи трирічну програму за кордон — він там публікує роботи, зав'язує контакти. А коли повернеться в Україну, то зможе виграти грант на дослідження.

Викладач переконана: багато змін можна зробити і без додаткового фінансування. Нині з'явилася можливість реального діалогу та впливу на вирішення конкретних проблем. При спілкуванні з чиновниками уже немає відчуття, що «говориш зі стіною». Та все ж поки що законодавчі акти (навіть прогресивний Закон «Про вищу освіту») лише «наздоганяють» реальність.

— Люди, які працюють у науковій галузі, нині далеко попереду, — каже Юлія. — Молоді українські вчені співпрацюють із провідними дослідниками за кордоном, роблять спільні проекти, їхні імена знають у науковому світі. А країна, бюрократичний апарат, законодавство мають швиденько «наздоганяти», «підтягувати» норми. Можна сказати: державо, не відставай!

На думку Юлії Безвершенко, країна «пасе задніх» у багатьох питаннях, починаючи з нострифікації. Чому, наприклад, людина, котра захистилася за кордоном, після повернення в Україну має проходити цей нелегкий процес?

— У Законі «Про вищу освіту» написано, що ВНЗ ухвалює рішення — визнавати дисертацію, яку захищали за кордоном, чи ні, — каже Юлія. — А як у наукових установах?

Але «непорозуміння» щодо нострифікації тут же зникли. Лілія Гриневич пояснила: якщо уважно прочитати Закон «Про вищу освіту», стане зрозуміло, що наукові інститути привілейовані до закладів вищої освіти. Незалежне агентство із забезпечення якості освіти пропише спрощену і дуже прозору процедуру нострифікації, що визнає документ про захист дисертації незалежно від того, у виш чи науковий інститут їде працювати молодий науковець.

ХОЧЕШ ЗМІН? ДІЙ!

Більшість пропозицій, які молоді науковці висловили під час круглого столу, були конкретними й конструктивними. Йшлося не про брак коштів, а про механізми — як зберегти потенціал країни і налагодити фінансування. Саме такий діалог допомагає громадським ініціативам та фаховим групам виходити зі своїх «закутків», координуватися. Можливо, завдання для громадянського суспільства у перший рік реформ — саме перезнайти і налагодити контакти.

— Штампи на кшталт «нас не чують» лише деморалізують, — додає Лілія Михайлівна. — Є багато прогресивних груп і хороших ідей. Але інколи замість того, щоб об'єднуватися і просувати ці ідеї, люди починають непотрібну полеміку. Нині ж — час конкретної, часто нудної і копійної роботи. Треба вносити зміни до законопроектів, наприклад: до статті такої-то додати конкретні слова. При Комітеті Верховної Ради з питань науки і освіти створимо дорадчий орган, у якому будуть працювати молоді науковці. Будь ласка, долучайтеся до роботи! Адже саме ми — творці змін, які можуть відбутися у нашій країні.

Світлана ГАЛАТА, Максим КОРОДЕНКО,
«Освіта України»

НАУКА ЗА ПАРТОЮ

У ГОРИ — ПО ДОСЛІДЖЕННЯ

Майбутні вчені формуються ще за шкільною партою. Учасник круглого столу, науковий керівник переможців міжнародних і республіканських олімпіад із хімії, керівник Міжнародної зеленої школи **Наталія Махоткіна** розповідає про роботу з обдарованими.

— Я працюю у київському Природничо-науковому ліцеї №145. Вважаю, що вивчати хімію тільки за програмою — нудно, особливо талановитим дітям. Адже, наприклад, за весь рік у 8 класі програмою передбачені тільки дві практичні роботи. Тому коли ми влітку виїхали на 10 днів у Карпати з нашою Міжнародною зеленою школою, це був незабутній час для підлітків. Працювали секції хімії, фізики, біології, астрономії, історії. І навчання було незвичайним: ми розуміємо, що для сучасної дитини просто конспектувати лекцію не цікаво, вона може здобути ту саму інформацію з інтернету. Тому ми влаштували турніри, заздалегідь давали учням завдання, і вони могли порадитися з викладачами університетів. У заході взяли участь викладачі фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка. З астрономії — консультували викла-

дачі цього самого вишу. З біології консультантом була Ольга Малюга, співробітниця Інституту молекулярної біології і генетики.

Цього року основним об'єктом дослідження були вода і молоко. Школярі змагалися між собою, розв'язували цікаві задачі, опанували хімічний практикум: потрібно було відфільтрувати воду, визначити концентрацію природних металів у лікувальній воді «Нафтуса». Ми жили на полонині, але піднімалися у гори і саме там досліджували біологічні й хімічні процеси. Тож отримували нові знання і навички в атмосфері єднання з природою.

Тільки теоретичне вивчення хімії навряд чи буде повним і, напевно, не зацікавить обдарованих дітей, які у майбутньому хочуть стати науковцями. Тож потрібна належна матеріальна база для практичної роботи. Також дуже важливим для творчих учнів є безпосереднє спілкування зі справжніми науковцями, співробітниками вищих навчальних закладів. Під час такої взаємодії юнь зрозуміє особливості наукової роботи. Важливим також є участь у конкурсі-захисті наукових робіт у Малій академії наук, інтелектуальних змаганнях Intel та ін-

ших. Такі заходи і зацікавлюють, і мотивують юних дослідників. А потенціал наших учнів — дуже потужний. Наприклад, у 8 класі вони вже засвоїли органічний синтез, прослухали курс органічної хімії, історії хімії, якого просто немає у програмах. Школярі готові навчатися. І не треба боятися, що обдарована молодь, скажімо, після закінчення вишу виїде за кордон назавжди. Ні, більшість із них — патріоти, які обов'язково повернуться в Україну. Наприклад, наші вихованці, які нині навчаються у Франції, планують зробити саме так. До речі, під час подій Майдану вони взяли відпустку і приїхали сюди.

СТВОРИТИ УМОВИ ДЛЯ РОЗВИТКУ

Про важливість співпраці загальноосвітніх і вищих навчальних закладів та профілізацію навчання під час круглого столу казав **Володимир Горкавенко**, директор Українського фізико-математичного ліцею КНУ імені Тараса Шевченка.

— Нинішня законодавча база дозволяє проводити допрофільну освіту в 8–9 класах, профільну — в 10–11-х. Але реально профільними є саме 8–9-ті, можливо, з деяких напрямів це треба робити і раніше — зокрема, з математики. Адже потужні українські ліцеї, які готують переможців міжнародних олімпіад з математики, інтенсивно починають її вивчення з 5–6 класу.

Наш заклад — єдиний невідокремлений структурний підрозділ університету. Це нам, безсумнівно, допома-

гає, адже дає змогу залучати ресурси і викладацький склад вишу. Звичайно, більшість випускників вступає до університету на профільні факультети. Є побажання до університетів — талановитих дітей, переможців олімпіад збирати окремо, створювати групи і навчати за більш поглибленою програмою, аби вони не втрачали свій талант.

Минулого року наші учні дуже вдало виступили на Всеросійській олімпіаді школярів із програмування, вибороли призові місця. І в Москві їм сказали: хлопці, покажіть ваші дипломи, ми вас без жодних екзамєнів, без єдиного державного іспиту беремо до себе на навчання. І наші туди пішли... Адже в Україні їм ще треба було скласти ЗНО і доводити, що вони варті навчатися на обраних факультетах.

Це — дуже неприємна ситуація. Вважаю, що для переможців усеукраїнських і міжнародних олімпіад зарахування до вишів має бути автоматичним. Цим найталановитішим дітям потрібно створити комфортні умови для розвитку саме в Україні.

Про історичну освіту, місток між школою і вишем та важливість наукових студентських видань на круглому столі говорив **Олег Магдич**, голова Наукового товариства студентів та аспірантів історичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

— Є певний розрив між університетом і середньою освітою. Особливо

СПІВПРАЦЯ ЗІ СТУДЕНТСЬКИМИ НАУКОВИМИ ТОВАРИСТВАМИ

він помітний у галузі історії, оскільки так сталося, що усі теперішні події — і революція, і війна — багато в чому пов'язані саме з нею. Ми бачимо, що історичні образи, проблеми й дискусії експлуатуються усіма учасниками подій, які нині відбуваються. Вважаю, що за роки існування незалежної України у нас не проводилася продумана і послідовна гуманітарна політика у цій галузі. Постійно змінювалася влада, а з нею — акценти, трактування тих чи інших історичних подій. Часто це робилося не дуже професійно — методами, які залишилися ще з радянських часів. І це призводило до результату, протилежного очікуваному.

Надзвичайно важливим аспектом, особливо для учнів старших класів середніх шкіл і ліцеїв, є співпраця зі

студентськими науковими товариствами. Це — проведення тематичних лекцій, спільних заходів, уроків. Важливими і необхідними для обговорення є питання національно-визвольних змагань, організацій українських націоналістів, Української повстанської армії, багатьох інших аспектів нашої історії.

На мою думку, потрібно було б розглянути питання про створення фахових, саме студентських наукових видань. Із професійної точки зору вони будуть явно програвати визнаним науковим, де друкуються ґрунтовні дослідження. Але досвід приходиться із часом. Можливо, існування таких фахових студентських видань дасть змогу молоді напрацювати навички написання наукових статей і публікацій.